

IGNASI ESTEVE

JUEUS

Jueus.— Tierno Galván admetia que la nostra societat tenia un 90 per cent de cultura judeo-cristiana. El va contestar amablement Ma. Aurèlia Campmany dient-li que era molt ranci perquè ja podríem parlar, rodonament, d'un cent per cent. Tot i que deu ser de mal reduir a percentatges una tal naturalesa de les arrels, es veu l'afinitat entre els dos parers, fets per la via intel·lectual. Hi ha una altra via per arribar a la percepció del que es diu orígens, fonts, arrels, segons l'abrandament del consumidor. És la via directa, de la presència de testimonis, dels noms que es queden plantats a l'escenografia urbana, amb ombres i penombres de la memòria, sense anar a regirar arxius i cròniques. Aquest és el cas de Girona amb els jueus, una presència que està augmentant en reconeixement. Des del carrer se sap molt bé que ja hi ha qui investiga informació de la vida dels jueus, dels nostres. Un treball divers aflorarà, segur. És allò que es diu amb un punt de sorna: si no fas tu una conferència sobre els jueus, no pateixis, ja te la faran.

La notícia dels jueus a Girona evoluciona. Hem anat variant el retrat que teníem d'aquella comunitat. S'han passat èpoques magres en aportacions rigoroses i tiràvem pel dret a l'hora de fer-nos-en idea exacta. Moltes contradiccions, heus aquí algunes. Durant segles l'Església catòlica parlava el Divendres Sant dels «pèrfids jueus», fins que un papa amb profund sentit comú va agafar el punt de la i, convertint-lo en un punt final; en canvi, en els primers temps, l'apòstol Pau havia pensat venir a la Tarraconense

perquè hi havia molts jueus i, on ell havia estat, els jueus se l'escoltaven bé a les sinagogues. Una altra: si varen establir-se aquí fou per una atracció feta pels reis catalanoaragonesos; però després vénen les expulsions a càrrec d'uns altres monarques. Diversitat de criteris que, amb els llibres d'ensenyament als dits, t'ho podies prendre com una *corrida* de toros amb veredictes final de diversitat d'opinions. Continuem: el call de Girona imprimia caràcter de tancament, portes i negocis dubtosos, era el gota a gota de la nostra infància; però un altre dia —o una altra conferència— et descobria que els jueus també sabien anar a les ocasions obertes de defensa de ciutats i pobles. El menyspreu del col·lectiu era clar en aquella manera de quantificar un esparrac als pantalons, quan érem petits: mares i àvies en deien un set, si era reduït, però si ja era respectable era un «nas de jueu»; era el mateix nas que els caricaturistes convertien en distintiu ètnic, amb èmfasi-salseta de xenofòbia. Per contrast, molts gironins, han reconegut que posseeixen no poques virtuts pròpies dels jueus. Fet i fet és el que diu un humorista, que la història és una batedora; si els fenicis, invasors en principi, es converteixen al judaisme, aneu a saber si la traça en fer comerç ho devem als uns o als altres.

Hi ha un parell de fets ben significatius. Per una banda, si els jueus s'estableixen a Girona ho fan atrets pel comte Dela i el bisbe Teotari, que els ofereixen vint-cinc cases que els canonges han desocupat per anar a viure a la canònica de la seu; i per ironia dels signes de la història, temps vindrà que des del campanar es tiren pedres contra les cases dels jueus, que aleshores eren situades a l'actual plaça dels Apòstols. El contrast és tan vertical —ja veig la punteria fàcil des del campanar— que el trobo símbol de la relació:

amor/odi, protecció/repressió, tolerància/persecució, com un llarg desfullament de la margarida, amb anys i segles entre pètal i pètal. Cal anar-ho assumint, com un material constructor d'història. Però història amb sentiments —més que percentatges— com aquell de Bonastrec ça Porta: «Vaig deixar la meva família. Allà, amb els estimats nens educats damunt dels meus genolls, vaig deixar també la meva ànima. El meu cor i els meus ulls estaran amb ells per sempre». Un testimoni categòric, des del seu exili. Un esperit així l'hem de repatriar i empadronar-lo definitivament a Girona. Com un acte de bona urbanitat.

JORDI DALMAU